

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Definitio simillitudinis, & diuisio in simplicem, & compositam. Capvt LIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

& spirantis hominis effigiem delicatissimum
 naui alicuius pictoris monumentum, ipsius
 artis, atque industriae suauibus illecebris capi-
 ti, longè magis amplectamur. Imò turpes, &
 monstrosos vultus, quos re ipsa odimus, in
 picturis diligimus, tanta est vis similitudinis.
 Nec immeritò Deus O.M. vt nos ad sui amo-
 rem pelliceret, suae diuinitatis vestigia in re-
 bus creatis longè, lateque dispersit, sed maxi-
 mè in homine, cui se illustriori quadam ma-
 iestatis nota penitus affudit. Atque vt illum
 Phidiam ferunt in Minerua, quã præ cæteris
 simulachris eximia præstantissima manus
 gloria, omnibusque artis lenocinijs exposue-
 rat, suam imaginem impressisse: Sic Deus præ-
 potens ille rerum moderator homini radium
 suae maiestatis, præclarissimam imaginem in-
 iussit, nec eã tantum re contentus, mundum il-
 lum clementarem, quem cernimus, ad supe-
 rioris cuiusdam, atque intellectualis formam
 similitudinemue composuit. Deinde cum rudes,
 & impolitos homines ad se traduxit,
 sanctissimiq; legibus vincire cepit, prius

nolentiae excitandae. Quod in promptu est
 negligimus, vt in foribus hydiam, iuxta Grego-
 rorum prouerbium, ad recondita, femoraque
 fumus audiores, & vt magis illa iuuant,
 quae pluris emuntur, ita cariora nobis sunt,
 quæ cum labore fumus assequuti, & quam quæ
 vltiò obtigerunt. Præterea, quemadmodum
*multa per vtrum succina pollucet iucundius,
 ita magis delectat veritas per allegoriam relects.*
 Demum sicut habet plus caloris radius spe-
 culo, aut aenea pelui exceptus, ita vehemen-
 tius afficiunt animos nostros, quæ per allego-
 riam traduntur. Hæc D. Augustinus, in qui-
 bus non modò delectationem, sed & vim tri-
 buit similitudini permagnam. Nolim tamen
 diffiteri apud Dialecticos, telum plerun-
 que imbecillius esse similitudinis argumentum,
 quod exagitari, vellicariq; facilius potest, sed
 apud oratores, vbi res aliquando non tã pro-
 bandæ sunt, quàm illustrandæ, persuasionem
 obtinet cum quadam illecebra delectationis.

*Definitio similitudinis, & diuisio in simpli-
 cem, & compositam.*

CAPVT LIII.

Vide Cic. ad

Similitudo est cognitionis quedam inter
 res similes affectio. Affectio reru dicitur, si
 ne in ipsa tantu oratione sita existimeur, si
 militudo, oportet enim ante industriam com-
 parantis, mutam esse in ipsis, quæ comparan-
 tur rebus speciem similitudinis. Hæc autem
 affectio, vel maior est, vel minor, vel in vno,
 vel in pluribus adiunctis intercedit, quod mi-
 nimè necesse sit, quæ comparantur consenti-
 re profus in omnibus, alioqui paria magis es-
 sent, aut æqualia, quàm verè similia. Quod
 multi haud satis intelligentes, in deteriorem
 ea, quæ per similitudinem dicuntur parte rap-
 piunt, atque vbi simplex est ratio similitudi-
 nis, ibi requirunt æqualitatem, in quo varios
 & multiplices trahi errores necesse est: Com-
 parari potest homo cum aqua, cum igne, cum
 formica, cum elephanto, cum rebus non mo-
 dò diuersissimis, sed etiam plene aliquando
 contrarijs. Nec tamen vitium erit in compa-
 ratione: Si modo vnum, aut alterum caput si-
 militudinis complectatur. Si diceretur ignis
 aqua, leo, elephas, formica, continuò in eodè
 ignis, aquæ, elephantis, formicæ, partes essent
 assignandæ, sed cum igni, aquæ, elephanto,
 formicæ similis dicatur, vnum duntaxat cog-
 nationis argumentum proponatur, sufficit, ad
 ipsam

Her. l. 4.
 scilicet 60. &
 de inuent.
 scilicet 42.

Similitudo
 non est æ-
 qualitas.

B b

Simile à
 Minerua
 phidia

Omnia spi-
 rant simi-
 tudinem.

D. Aug. ep.
 119.
 Praclarus
 D. Aug. lo-
 cutus in com-
 mendatione
 similitum.

resima decima nona, vbi quantum in parabo-
 lis, & similitudinibus, momenti sit positum,
 his verbis ostendit.
 Credo, quod ipse animi motus, quamdiu
 rebus adhuc terrenis implicatur, pigrius in-
 flamatur, si verò feratur ad similitudines cor-
 porales, & inde ad spiritualia, quæ illis simi-
 litudinibus figurantur, ipso quasi transitu ve-
 getatur, & tanquam in facula ignis agitatus
 incenditur, & ardentiore dilectione rapitur, ad
 requiem, & quietem. Conducebat enim hæc
 sensuum multiplicitas humanæ mentis som-

ipsam rationem similitudinis, quæ est adiunctarum saltem rerum comparatio. Ad iuncto-
ram autem tor possunt esse collationes, quot
sunt prima rerum genera, siue categoriæ. Nã li-
cet sepius in qualitate, quæ latissime funditur
similitudines consistant, ceteras tamen cate-
gorias, vt quantitatem, & situm, vt agere, vt
pati, & similia complectuntur.

*Diuisio si-
militudinis.*

Similitudinis autem variæ diuisiones, &
genera notantur à Rhetoribus. Et primũ qui-
dem similitudo simplex est, quæ duarum est
rerum in vna duntaxat affectione consensus,
vt aurari, & hydropis in cupiditate. Alia mul-
tiplex, qua modò res multæ cum multis in
eadem parabola comparantur, modò vna cum
multis, modò duæ quidem conferuntur, sed
in affectionibus multiplices.

*Theodor.
in orat. de
fide.*

Videas in hoc Theodoretii exemplo qua-
tuor, imo octo comparari. ὅπερ γὰρ δὴ ἐστὶν
ὀφθαλμὸς ἐν σώματι, τὸ τοῦ ἀγαπίου ἐν δια-
νοίᾳ. Μᾶλλον ἢ ὡς περὶ ὀφθαλμὸς δέεται φω-
τὸς ὅτι εἰκνυται τὰ ὄρατα, οὕτω ἢ αὐτὸς
ὁ νοῦς δέεται πίστεως ὅτι εἰκνύσθης τὰ δεῖα.

Quod enim est oculus in corpore, hoc fides
in mente. Imo vt oculus eget lumine, cuius
beneficio cernat ea, quæ in videndi sensum ca-
dunt, sic mens luce, quæ ostendat diuina. Cõ-
parantur oculus, fides: corpus, mens: diuina
visibilia: iterum lux, & fides, quanquam alia
in qualitate, vt lux, & fides: alia in habitudine
duntaxat, vt mens, & corpus conferuntur. A-
lias vna duntaxat cõ multis, & in multis confer-
tur, quò gratia similitudinis existit suauior.

Seneca p. 76.

Qualis est ista Senecæ. In homine optimum
quid est? Ratio: hanc antecedit animalia, Deos
sequitur. Ratio ergo perfecta, proprium ho-
minis bonum est: cetera illi cum animalibus,
satisq; communia sunt. Valet? & leones. For-
mosus est? & pavones. Velox est? & equi. Nõ
dico in his omnibus vincitur. Non quæro,
quid in se maximum habeat, sed quid suum.
Corpus habet, & arbores, habet impetum, &
morum voluntarium, & bestia, & vermes. Ha-
bet vocem, sed quanto clariorem canes, acu-
tiorẽ aquilæ; grauiorem tauri, dulciorem,
mobilioremque iuscipia.

*Elegans, &
opulenta
comparatio
in præcis.*

*Arnob. ad
uers. gentes.*

Huius similitudinis magnus decor est, &
incunditas, quia summa celeritate animum
trãsfert in varia, quo motu creatur delectatio.
Vide tam paucis verbis hominem compa-
ratum cum leone, cum pavone, cum equo,
cum arboribus, cum vermicibus, cum canibus,

cum tauris, cum aquilis, cum iuscipiis, & sin-
gula singulis attributa præclare assignata. Res
autem dũs in multis affectionibus compara-
re, satis illud quidem commune est, & quo
plura reperiuntur similia, eò maius est decus
similitudinis. Tales sunt ornatissimæ simili-
tudines, quæ per ὀγκυρισὸν fiunt, qualis est ista
apud Arnobium, ubi taurus agens suam causam
apud Iouem, contra hominum crudelita-
tem, à quibus indignè mactatur,

An quod animal vile sum (inquit) nec
rationis, nec consilij particeps, quemadmo-
dum pronuntiant isti, qui se homines nomi-
nant, & feritate transiunt belluas. Nonne
primordijs iisdem eadem, & me genuit,
informauitque natura. Nonne spiritus y-
nus est, qui & illos, & me regit: num
confimili ratione respiro, & video, & ceteris
afficio sensibus? Habent iecora, pulmões,
corda, intestina, ventriculos, & mihi mem-
brorum, non idem numerus est attributus?
Amant suos fœtus, & gignendis conueniunt
liberis. Non & mihi prolis subroganda est
cura, & duleedo cum fuerit procreata? Sed
rationales illi sunt, & articulas expriment
voces, & ynde illis norum est, an & ego quid
facio, me is rationibus faciam. Et vox ista, quã
promo, mei generis verba sint, & solis intel-
ligantur à nobis. Tale est Ciceronis in oratio-
ne pro Murena. Vigilas tu de nocte, vt tuis
consultoribus respondeas. Ille vt quò inten-
dit, maturè cum exercitu perueniat. Te Gal-
lorum, illum buccinarum cantus exfufcitat.
Tu actionem instruis, ille aciem instruit. Tu
caues ne tui consultores, ille ne vrbes, aut ca-
stra capiantur, & cat. Nihil inest autem, vrũ
hæc articulatim, an permixtim dicantur, vt in
illo Senecæ, vt futentium certa indicia sunt:
audax, & minax vultus, tristis fons, torua fa-
cies, citatus gradus, inquietæ manus, color
versus crebra, & vehementius acta suspiria:
Ita irascentium eadem signa sunt: Flagrant, &
micant oculi, multus ore toro rubor, exaflu-
ante ab imis præcordijs sanguine, labia qua-
tiuntur, dentes comprimuntur, horrẽ, ac sub-
riguntur capilli, spiritus coactus, ac stridens,
articularum seipfos torquentium sonus, gem-
itus, mugitusque, & parum explanatis vo-
cibus sermo præruptus, & ceter. Vides hic furio-
si, & irati, non per articulos diuisam, vt
in Ciceronis exemplo, sed confu-
sam in adiunctis colla-
tionem.

ALIA